

نام و نام خانوادگی: .....
 مقطع و رشته: دوازدهم
 نام پدر: .....
 شماره داوطلب: .....
 تعداد صفحه سؤال: ۴ صفحه

جمهوری اسلامی ایران
 اداره ی کل آموزش و پرورش شهر تهران
 اداره ی آموزش و پرورش شهر تهران منطقه ۲ تهران
 دبیرستان غیردولتی پسرانه سرای دانش واحد سعادت آباد
 آزمون پایان ترم نوبت اول سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹

نام درس: ادبیات فارسی
 نام دبیر: مهدی تبسمی
 تاریخ امتحان: ۱۵ / ۱۰ / ۱۳۹۹
 ساعت امتحان: ۰۸ : ۰۰ / صبح / عصر
 مدت امتحان: ۹۰ دقیقه

نام دبیر:	تاریخ و امضا:	نمره به عدد:	نمره به حروف:	محل مهر و امضا: مدیر
		نمره تجدید نظر به عدد:	نمره به حروف:	
نام دبیر:	تاریخ و امضا:	نام دبیر:	تاریخ و امضا:	
سؤالات	پاسخ	۲	۲	۱
<p>الف. پرسش های قلمرو زبانی</p> <p>۱. برابر نهاد (معادل) معنایی واژگان زیر را از بین ابیات و عبارات، بیابید و بنویسید.</p> <p>« فرض، سودایی، بیگانه شدن، پوشیده، سریر، ارغند، دعای خیر، شادی بخش »</p> <p>الف. هر نفسی که فرومی رود ممدّ حیات است و چون برمی آید مفرّح ذات.</p> <p>ب. تن ز جان و جان ز تن مستور نیست</p> <p>ج. برکش ز سر این سپید معجر</p> <p>د. بگرای چو ازدهای گرز</p> <p>هـ. درد هر کس را که بینی در حقیقت چاره دارد</p> <p>و. همتم بدرقه راه کن ای طایر قدس</p> <p>ز. بیم آن است کز غم عشقت</p> <p>ح. هر که جز ماهی ز آبش سیر شد</p> <p>۲. نقش دستوری قسمت های مشخص شده را بنویسید.</p> <p>الف. سرّ من از ناله من دور نیست</p> <p>ب. در نیابد حال پخته هیچ خام</p> <p>ج. صبر بر داغ دل سوخته باید چون شمع</p> <p>د. گر آتش دل نهفته داری</p> <p>هـ. خانه ای کاو شود از دست اجانب آباد</p> <p>و. خواب و خورت ز مرتبه خویشت دور کرد</p> <p>ز. گفت مستی زان سبب افتان و خیزان می روی</p> <p>ح. کرم بین و لطف خداوندگار</p> <p>۳. در هر یک از نمونه های زیر حذف در یکی از ارکان اصلی جمله اتفاق افتاده است، آن را با ذکر نوع حذف بنویسید.</p> <p>الف. بنده همان به که ز تقصیر خویش</p> <p>ب. جامه ای کاو نشود غرقه به خون بهر وطن</p> <p>عذر به درگاه خدای آورد</p> <p>بدر آن جامه که ننگ تن و کم از کفن است</p>				

۴. نقش ضمایر پیوسته را در نمونه‌های زیر تعیین کنید و مشخص کنید کدام بیت مشمول قاعده « پرش ضمیر » واقع

شده‌است؟

الف. تا چشم بشر نبیندت روی

بنهفته به ابر چهر دل‌بند

ب. وجه خدا اگر شودت منظر نظر

زین پس شکی نماند که صاحب‌نظر شوی

۵. در عبارت زیر ترکیبات وصفی را بیابید و بنویسید.

« دیوارهای کهن روم که هنوز طاق ضربی دروازه‌های آن باقی است، حکایت از روزگاران گذشته دارد. یک روز دنیایی به روم چشم داشت و از آن چشم می‌زد. »

۶. در هر یک از ابیات و عبارت زیر یک غلط املائی وجود دارد، آن را بیابید و بنویسید.

الف. تا وارهی از دم سطوران

وین مردم نحس دیومانند

ب. یکی از صاحب‌دلان سر به جیب مراقبت فرورده‌بود و در بهر مکاشفت مستغرق شده.

ب. پرسش‌های قلمرو ادبی

۷. در برابر هر بیت آرایه‌هایی ذکر شده‌است، آن‌ها در بیت مشخص کنید و بنویسید.

الف. برکش ز سر این سپید معجر

بنشین به یکی کبود اورند (استعاره، کنایه)

استعاره:

کنایه:

ب. زمانه گر بزند آتشم به خرمن عمر

بگو بسوز که بر من به برگ کاهی نیست (تشبیه، تناسب)

تشبیه:

تناسب:

۸. در جدول زیر مصراع‌های مرتبط را به هم وصل کنید.

آینه نگاهت پیوند صبح و ساحل	هان ای پسر بکوش که روزی پدر شوی
پیش از من و تو بسیار بودند و نقش بستند	در دل مدار هیچ که زیر و زبر شوی
بنیاد هستی تو چو زیر و زبر شود	لبخند گاه گاهت صبح ستاره باران
در مکتب حقایق پیش ادیب عشق	دیوار زندگی را زین گونه یادگاران

۹. هر یک از آرایه‌های « حسن تعلیل، اسلوب معادله، پارادکس، جناس » در کدام یک از ابیات زیر وجود دارند، آن‌ها را دقیقاً مشخص کنید.

الف) نی حریف هر که از یاری برید

پرده‌هایش پرده‌های ما درید

ب) یک دم غریق بحر خدا شو گمان مبر

کز آب هفت بحر به یک موی تر شوی

ج) عشق چون آید برد هوش دل فرزانه را

دزد دانا می‌کشد اول چراغ خانه را

۱۰. هر یک از آثار زیر از چه نویسندگانی یا شاعرانی است؟

الف. تمهیدات: ب: مثل درخت در شب باران:

ج. قصیده دماوندیه: د. کلیله و دمنه:

ج. پرسش‌های قلمرو فکری

۱۱. معنی و مفهوم عبارت‌های زیر را به نثر روان بنویسید.

الف. عاکفان کعبه جلالش به تقصیر عبادت معترف که: ما عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ.

ب. یکی از صاحب‌دلان سر به جیب مراقبت فرورده بود و در بحر مکاشفت مستغرق شده.

۱۲. مفهوم بیت « هیچ نقاشت نمی‌بیند که نقشی بر کند / وان که دید از حیرتش کِلک از بنان افکنده‌ای » با مفهوم

کدام گزینه مرتبط است؟ چرا؟

الف) این مدعیان در طلبش بی‌خبرانند کان را که خبر شد خبری باز نیامد

ب) ورنه سزاوار خداوندی‌اش کس نتواند که به جای آورد

۱۳. مفهوم بیت زیر چه چیزی را نفی می‌کند؟

« دور شو از برم ای واعظ و بیهوده مگوی من نه آنم که دگر گوش به تزویر کنم »

۱۴. مفهوم کدام دو بیت از میان ابیات زیر با هم تناسب دارند؟ مفهوم مشترک آن‌ها را بیان کنید.

الف) دست از مس وجود چو مردان ره بشوی تا کیمیای عشق بیابی و زر شوی

ب) خواب و خورت ز مرتبه خویش دور کرد آن‌گه رسی به خویش که بی خواب و خور شوی

ج) گر نور عشق به دل و جان او فتد بالله کز آفتاب فلک خوبتر شوی

د) یکدم غریق بحر خدا شو گمان مبر کز آب هفت بحر به یک موی تر شوی

۰/۵

۱

۱۵. در بیت « همت از باد سحر می‌طلبم گر ببرد / خبر از من به رفیقی که به طرف چمن است » مقصود از « رفیقان طرف چمن » چیست؟

۰/۵

۱۶. مفهوم بیت « دولت فقر خدایا را من ارزانی دارد / کاین کرامت سبب حشمت و تمکین من است » با مفهوم کدام بیت تناسب دارد؟

۰/۵

الف) در دفتر زمانه فتد نامش از قلم هر ملتی که مردم صاحب هنر نداشت

ب) با آن که جیب و جام من از مال و می تهی است ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت

ج) هرگز دلم برای کم و بیش غم نداشت آری نداشت غم که غم بیش و کم نداشت

۱۷. ملک‌الشعرای بهار در کدام بیت خواهان بازگشت ایران به شکوه و اقتدار تاریخی خویش است؟ چه نشانه‌ای در بیت مورد نظر این مفهوم را القا می‌کند؟

۰/۵

الف) برکش ز سر این سپید معجر بنشین به یکی کبود اورنگ

<p>۱</p> <p>۰/۵</p> <p>۰/۵</p>	<p>ب) شو منفجر ای دل زمانه ج) بگن ز پی این اساس تزویر</p> <p>وان آتش خود نهفته میسند بگسل ز هم این نژاد و پیوند</p> <p>۱۸. معنی و مفهوم ابیات زیر را به نثر روان برگردانید.</p> <p>الف. نی حریف هرکه از یاری برید ب. هرکه جز ماهی ز آبش سیر شد</p> <p>پرده هایش پرده‌های ما درید هرکه بی روزی است روزش دیر شد</p> <p>۱۹. مفهوم بیت زیر با کدام عبارت تناسب دارد؟</p> <p>« صبر بر داغ دل سوخته باید چون شمع لایق صحبت بزم تو شدن آسان نیست »</p> <p>الف) سودای عشق از زیرکی جهان بهتر ارزد و دیوانگی عشق بر همه عقل‌ها فزون آید. ب) در عشق کسی قدم نهد کیش جان نیست ج) وجود عاشق از عشق است، بی عشق چگونه زندگانی کند. د) عشق هر کسی را به خود راه نهد و به جایی مأوا نکند و به هر دیده، روی ننماید.</p> <p>۲۰. درک و دریافت خود را از عبارت زیر بنویسید.</p> <p>« عشق آتش است هر جا که باشد جز او رخت، دیگری ننهد. هر جا که رسد، سوزد و به رنگ خود گرداند. »</p>
<p>صفحه ی ۴ از ۴</p>	

جمع بارم : ۲۰ نمره

اداره ی کل آموزش و پرورش شهر تهران
اداره ی آموزش و پرورش شهر تهران منطقه ۲ تهران
دبیرستان غیر دولتی پسرانه سرای دانش واحد سعادت آباد

کلید سؤالات پایان ترم نوبت اول سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹

نام درس: ادبیات فارسی

نام دبیر: مهدی تبسمی

تاریخ امتحان: ۱۵ / ۱۰ / ۱۳۹۹

ساعت امتحان: ۰۸:۰۰ / صبح / عصر

مدت امتحان: ۹۰ دقیقه

محل مهر یا امضاء مدیر	راهنمای تصحیح	ردیف
	الف. قلمرو زبانی	
	۱. پاسخ سوال ۱.	
	« فرض، سودایی، بیگانه شدن، پوشیده، سریر، ارغند، دعای خیر، شادی بخش »	
مفرح: شادی بخش	الف. هر نفسی که فرومی رود ممدّ حیات است و چون برمی آید مفرّح ذات.	
مستور: پوشیده	ب. تن ز جان و جان ز تن مستور نیست	
اورند: سریر	ج. برکش ز سر این سپید معجر	
ارغند: شرزه	د. بگرای چو ازدهای گرز	
ناگزیرم: فرض	ه. درد هر کس را که بینی در حقیقت چاره دارد	
همّت: دعای خیر	و. همّت بدرقه راه کن ای طایر قدس	
شیدایی: سودایی که جز ماهی ز آبش سیر شد	ز. بیم آن است کز غم عشقت	
بیگانه شدن	هر که بی روزی است روزش دیر شد	
	سر برآرد دلم به شیدایی	
	روزش دیر شد:	
	۲. پاسخ سوال ۲.	
	الف. سرّ من از ناله من دور نیست	
لیک چشم و گوش را آن نور نیست	ب. در نیابد حال پخته هیچ خام	
پس سخن کوتاه باید والسلام	مفعول	
لایق صحبت بزم تو شدن آسان نیست	ج. صبر بر داغ دل سوخته باید چون شمع	
سوزد جانّت به جانّت سوگند	د. گر آتش دل نهفته داری	
ز اشک ویران کنش آن خانه که بیت‌ال‌حزن است	ه. خانه‌ای کاو شود از دست اجانب آباد	
آن‌گه رسی به خویش که بی خواب و خور شوی	و. خواب و خورت ز مرتبه خویش دور کرد	
گفت جرم راه رفتن نیست، ره هموار نیست	ز. گفت مستی زان سبب افتان و خیزان می‌روی	
گنه بنده کرده است و او شرمسار	ح. کرم بین و لطف خداوندگار	
	مفعول	
	۳. پاسخ سوال ۳.	
عذر به درگاه خدای آورد	الف. بنده همان به که ز تقصیر خویش	
بدر آن جامه که ننگ تن و کم از کفن است	ب. جامه‌ای کاو نشود غرقه به خون بهر وطن	
	حذف نهاد « آن جامه » و فعل « است » در مصراع دوم به قرینه لفظی.	
	۴. پاسخ سوال ۴.	
«ت» مضاف‌الیه است / پرش ضمیر	الف. تا چشم بشر نبیند روی	
	ه به ابر چهر دل‌بند	

- ب. ب. وجه خدا اگر شودتِ منظر نظر زین پس شکی نماند که صاحب نظر شوی «ت» مضاف «ت» مضاف الیه است / پرش ضمیر
۵. پاسخ سوال ۵.
- « دیوارهای کهن روم که هنوز طاق ضربی دروازه‌های آن باقی است، حکایت از روزگاران گذشته دارد. یک روز دنیایی به روم چشم داشت و از آن چشم می‌زد. »
- ترکیبات وصفی: دیوارهای کهن / طاق ضربی / روزگاران گذشته / یک روز
۶. پاسخ سوال ۶.
- الف. تا واره‌ی از دم سطوران / وین مردم نحس دیومانند / ستوران
- ب. یکی از صاحب‌دلان سر به جیب مراقبت فرورده بود و در بهر مکاشفت مستغرق شده. / بحر
- ب. قلمرو ادبی**
۷. پاسخ سوال ۷.
- الف. برکش ز سر این سپید معجر بنشین به یکی کبود اورند (استعاره، کنایه)
- استعاره: سپید معجر: استعاره از برف روی کوه / کبود اورند استعاره از آسمان
- ب. زمانه گر بزند آتشم به خرمن عمر بگو بسوز که بر من به برگ کاهی نیست (تشبیه، تناسب)
- تشبیه: خرمن عمر اضافه تشبیهی است / تناسب: خرمن، برگ، کاه، آتش زدن
۸. پاسخ سوال ۸.

هان ای پسر بکوش که روزی پدر شوی	آیینۀ نگاهت پیوند صبح و ساحل
در دل مدار هیچ که زیر و زبر شوی	پیش از من و تو بسیار بودند و نقش بستند
لبخند گاه گاهت صبح ستاره باران	بنیاد هستی تو چو زیر و زبر شود
دیوار زندگی را زین گونه یادگاران	در مکتب حقایق پیش ادیب عشق

فاش کردن راز)

- ب) یک دم غریق بحر خدا شو گمان مبر تر شدن یک موی
- ج) عشق چون آید برد هوش دل فرزانه را مصراع اول
- د) تا درد و ورم فرو نشیند ورم زمین قلمداد کرده است
۱۰. پاسخ سوال ۱۰.

- الف. تمهیدات: عین القضاة همدانی
- ج. قصیده دماوندیه: ملک الشعراء بهار
۱۱. پاسخ سوال ۱۱.

- الف. عاکفان کعبه جلالش به تقصیر عبادت معترف که: ما عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ.
- گوشه نشینان درگاه پر عظمتش به کوتاهی خویش در عبادت اقرار دارند که: ما تو را آن طور که باید عبادت نکردیم.
- ب. یکی از صاحب‌دلان سر به جیب مراقبت فرورده بود و در بحر مکاشفت مستغرق شده.
- یکی از عارفان در حالت مراقبه عرفانی غرق در دریای پی بردن به اسرار و رموز الهی بود.
۱۲. پاسخ سوال ۱۲.

- الف) این مدعیان در طلبش بی خبرانند
- کان را که خیر شد خبری باز نیامد

هر دوبیت بر این نکته اشاره دارند که در حالت قرب و نزدیکی به حق اراده ای از وجود عارف باقی نمی ماند و همه اش محو دریای حق می گردد. راهی برای بازگشت به خود و پا گذاشتن به عالم هوشیاری نیست. حیرت آخرین مرحله نزدیکی به حق است. آنجا چیزی جز فقر و فنا وجود ندارد.

۱۳. پاسخ سوال ۱۳.

« دور شو از بزم ای واعظ و بیهوده مگوی
نفی تزویر وریای حاکمان

۱۴. پاسخ سوال ۱۴.

گزینه های (الف و ج) چون هر دو تعالی بخش بودن عشق را بیان می کنند.

۱۵. پاسخ سوال ۱۵.

رفیقان طرف چمن، آزادی خواهان راه وطن هستند که هنوز گرفتار حبس و زندان نشده اند.

۱۶. پاسخ سوال ۱۶.

گزینه «ب».

۱۷. پاسخ سوال ۱۷.

بیت «الف» کبود اورند؛ یعنی، تخت کبود که استعاره از آسمان است رمز تعالی و شکوه است.

۱۸. پاسخ سوال ۱۸.

الف. نی حریف هر که از یاری برید

پرده هایش پرده های ما درید

آوای نی « سخنان مولانا یا پیر و مرشد» همدم هر کسی است که از یارش جدا شده است. نغمه هایش (سخنانش) راز ما را فاش کرد (حق را از باطل تمییز داد).

ب. هر که جز ماهی ز آبش سیر شد

هر که بی روزی است روزش دیر شد

تنها عاشق است که از غرق شدن در دریای عشق دلزده نمی شود هم چوم ماهی که از غرق شدن در آب سیر نمی شود. هر کس از عشق بی بهره است زندگی برایش ملال آور و خسته کننده می گردد.

۱۹. پاسخ سوال ۱۹.

گزینه «د» درست است.

۲۰. پاسخ سوال ۲۰.

مفهوم عبارت این است که عشق در هر دلی که راه یابد همه چیز را از آن خود می کند. هیچ وجهی از وجود عاشق، غیر از حضور خود را تاب نمی آورد و هر چه را جز خودش می سوزاند. عشق سراسر وجود عاشق را در برمی گیرد و زین پس او همه چیز را رنگارنگ؛ به رنگ عشق می بیند.

جمع بارم : ۲۰ نمره

نام و نام خانوادگی مصحح :

امضاء: